

אגף תכנים, תוכניות,
הכשרה והשתלמויות

יהדות אירופה בסיום מלחמת העולם השנייה

מטרות

1. להתוודע למצבם של שורדי השואה בסיום המלחמה.
2. להתוודע לדילמות שאיתן התמודדו שורדי השואה ביום שאחרי השחרור ולדרכי התמודדות איתן.
3. לעורר דיון בנוגע להחלטות שקיבלו שורדי השואה בניסיונם לחזור לחיות.

מהלך הסדנה

1. להקריא את "נר האלמונים" של אבא קובנר (אפשר להקריין).

נר האלמונים, מגילות האש – אבא קובנר

"ביום ההוא יצאה השארית. שנים מעיר ואחד מעדה, מהבונקר שמתחת להריסות יצאו אם וילדה. יצא הפליט מתעלות הביוב. יצאו השרידים מיערות הפרטיזנים. יצא הניצול מאושוויץ.

השמש זרחה באירופה, והעולם חזר למסלולו. הם עמדו על תלי האפר ובלבם אבן רותחת; עיר. עיר. אין סופדים לה לעיר שיושביה מתים ומתיה חיים בלב."

2. דיון

המלחמה הסתיימה...

מה לדעתכם הרגישו השורדים – שמחה? עצב?

2. להקריין את [דבריו של ניצול השואה](#) שמוליק שילה המתארים את תחושותיו בסיום

המלחמה:

4. מדוע לדעתכם הרגישו כך ניצולי השואה בתום המלחמה?

ננסה לחזור אחורה, לשמונה במאי 1945, יום כניעתה של גרמניה הנאצית.

חיילים סובייטים, אנגלים ואמריקנים (בעלות הברית) שחררו את שרידי יהודי אירופה ממחנות עבודה, ממחנות ריכוז וממחנות השמדה. מאות אסירים יהודים המשיכו לגווע לאיטם במחנות המשוחררים – שהיו לבית היחיד שנותר להם. כאשר הם הבינו כי הם אנשים חופשיים, הם החלו לחפש את בני משפחתם, את קרוביהם ומכריהם שאולי נותרו בחיים.

רבים מהיהודים המשוחררים, בעיקר באזור הכיבוש הסובייטי, החלו לחפש את דרכם חזרה לערים ולעיירות שאותן עזבו ומהן נלקחו. ליהודים לא היה בית לחזור אליו, לא משפחה ולא מדינה ריבונית שהייתה מחויבת לשיקומם. רוב השורדים היו חולים ורעבים.

"היינו משוחררים, אך לא חופשיים", אמר אחד הניצולים.

5. להקריא את הקטע (אפשר לחלק או להקריא):

"מוחי נרתע מן המחשבה בדבר החזרה לביאליסטוק. לשם מה? כדי לחפש באדמה המגואלת בדם את אפרם של המתים שנפוץ ברוח? סיוטים כאלה פלשו שוב ושוב לתוך שנתי. ידעתי שכאשר תסתיים המלחמה וכאשר תושלם התכלית אשר לשמה גמרנו אומר להישאר בחיים – יתחווור לנו כי התקווה הנואשת שבה דבקנו אינה אלא אשליה, סירוב היפנוטי להאמין. היו יותר מדי עדי ראיה ויותר מדי ראיות ששכנעו אותי כי אבי, אמי ואחותי נספו וכי אין טעם שאצא למסע חסר היגיון אל הקלחת השרופה של התופת הפרטית שלי. אילו הייתי מבוגר יותר, אולי הייתי עושה זאת, למרות הכול. אבל בגילי? ואח"כ? מה אעשה? מי אני? הייתי תועה ואובד. השלום חזר לאירופה. יכולתי ללכת לכל מקום שיעלה רצון מלפני. אבל היכן אוכל למצוא מקום שיהא לי בית? היכן?"

(שמואל פיזאר, כעוף החול, ירושלים, שוקן, תשמ"א, 1981)

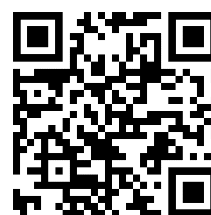
6. לאן לדעתכם רצו מרבית היהודים ששרדו ללכת?

בשלב הראשון לחזור הביתה, אולי מישהו שרד, אולי משהו נשאר... כשהבינו שקרוביהם אינם בין החיים ושבתיהם נלקחו על ידי הגויים, הם החלו בחיפוש עתיד במקום חדש.

איפה?

סבב תשובות

7. להקרין את [הבריחה מסוביבור](#) (יוטיוב, מדקה 2:28:36):

אפשר לראות בסרט שחלק לא קטן משורדי המרד במחנה ההשמדה סוביבור בחרו להגר לארצות הברית. הופתעתם מכך? האם בתודעתנו מרבית הניצולים בחרו לעלות לארץ ישראל? למה?

לניצולי השואה היה ברור שעתידם אינו מצוי באירופה. חלק מהניצולים בחרו לשקם את חייהם ולבנות את עתידם במקומות אחרים בעולם, כמו ארצות הברית, קנדה, אוסטרליה ודרום אמריקה. חלק ראו בארץ ישראל יעד לשיקום אישי וקולקטיבי.

בעת הכרזת המדינה ב-1948, חיו בארץ כ-650 אלף יהודים. בארצות הברית חיו כ-5.2 מיליון יהודים (פרופ' דלה-פרגולה, מטח).

8. לכתוב על הלוח את ההיגד: מקומם של יהודי אירופה לאחר מלחמת העולם השנייה הוא בארץ ישראל.

לחלק את המשתתפים לשתי קבוצות.

קבוצה א'

הקבוצה צריכה להכין פרסומת, נאום או מכתב ולשכנע את יהודי התפוצות לעלות למדינה שזה עתה קמה. הדברים חייבים להיות בהתאם לתקופה, לשנת 1948 ולעובדה שזה עתה הוקמה המדינה. נקודות להתייחסות: למה כדאי לעלות, מה ירוויחו מכך שיעלו, מה מחכה להם כאן.

הקבוצה תתכונן להציג במליאה את עמדה ביחס להיגד וטיעונים לחיזוק עמדתה וכן את התוצר של הקבוצה.

קבוצה ב'

הקבוצה צריכה להכין פרסומת, נאום או מכתב ולהסביר למה הם בוחרים להישאר בארצותיהם ב-1948 וכדי לשכנע את האחרים בהחלטתם. יש לציין טיעונים נגד העלייה וגורמים המשאירים אותם בגולה.

הקבוצה תתכונן להציג במליאה את עמדתה ביחס להיגד וטיעונים לחיזוק עמדתה וכן את התוצר של הקבוצה.

במליאה – הצגת העמדות על פי הנדרש

9. סיכום

שאלות לדיון:

- למה בכלל עלתה דילמה בין עלייה לארץ ישראל להגירה למדינות אחרות?
- איזו עמדה שכנעה אתכם? פרטו.
- יעקב בלאושטיין, נשיא הוועד היהודי האמריקני בשנת 1950, האמין כי אפשר להיות ציוני ולגור בארצות הברית. לדעתו, ציונות מתבטאת בתמיכה בישראל. לדעתכם, האם אפשר להיות ציוני מחוץ לישראל?
- מדוע, לדעתכם, ויתר בן גוריון ב-1950 על ניסיון לשכנע את מיליוני היהודים בארצות הברית לעלות לארץ?
- מה היתרונות שבויתור שעשה בן גוריון?